

Jaarrede Petra van Haren AVS-congres 16 maart 2018

Hartelijk welkom allemaal. Bij binnenkomst heb ik weer veel bekende gezichten gezien maar ook nieuwe collega's mogen begroeten. Ik zag ook leden van onze ledenraad, uw vertegenwoordigers, en mensen van onze inhoudelijke commissies die allen een belangrijke rol vervullen. Als ze even gaan staan kunt u zien wie zij zijn. U kunt hen als u wilt de hele dag aanspreken.

Uw aanwezigheid is betekenisvol. Vandaag onszelf de ruimte gunnen om elkaar te ontmoeten, te netwerken, te reflecteren en te professionaliseren is een duidelijk statement dat wij ons leiderschap serieus nemen én dat wij er in slagen om bewuste keuzes te maken in de balans die wij aan brengen in de vele perspectieven van ons vak.

Onze sector en onze scholen bevinden zich in een turbulente tijd, waar werkdruk op veel manieren een thema is. Er staat een enorme druk op de arbeidsmarkt, dagelijks merkt u hoe het tekort aan leerkrachten en invallers zich steeds harder doet voelen. De urgentie is enorm. Ook het schoolleiderstekort dient zich steeds scherper aan. Er moet geïnvesteerd worden in onze sector en het brede maatschappelijk en politiek debat daarover móet hoog op de agenda staan. De AVS heeft haar eigen aanvullende claim bij de politiek neergelegd gericht op sterke positionering van de rol van schoolleiders, balans in het gehele functiehuis en gehele salarisbouwwerk en ruimte voor onderwijsinnovatie. Dit betekent dat wij als partner in het PO-front zullen blijven oproepen de leerkrachtenstakingen te steunen, maar ook accenten leggen met eigen acties van en voor schoolleiders.

Het afgelopen jaar en ook nu nog geven we met het PO-front een sterk signaal af, dat goede arbeidsvoorwaarden horen bij een aantrekkelijke arbeidsmarkt. Het is terecht dat mensen die kiezen voor werken in het funderend onderwijs professionele ruimte verwachten en een passende beloning naar werkniveau. Dat dit werk wordt gedaan met passie kan daarbij niet betekenen dat een breed palet aan onontkoombaar vrijwilligerswerk vanzelfsprekend wordt geacht en ook kun je werk niet waarderen met een mooie bos bloemen of en boekenbon op zijn tijd!

De AVS is aan de bestuurlijke tafel nauw betrokken bij maatregelen om de onderwijsarbeidsmarkt verder te versterken en ontwikkelen. Kwaliteit en continuïteit van onderwijs zijn belangrijk en dat betekent op alle mogelijke vlakken zoeken naar- en ontwikkelen van kwalitatieve professionals om onze scholen te versterken. De brede maatschappelijke ontwikkelingen en de netwerkmaatschappij die inmiddels al bestaat vragen om veel ruimte voor onderwijsontwikkeling en doorlopende professionaliseren van al onze mensen. Er is een continu veranderende vraag die moet worden vertaald naar onderwijs- en ontwikkelbehoefte. Recent onderzoek van McKinsey concludeert dat mensen minstens een halve dag per week nieuwe dingen moeten doen om in ontwikkeling en echt *up to date* te blijven. Stelt u zich het belang voor onderwijs hiervan eens voor als wij geacht worden voorlopers te zijn die leerlingen voorbereiden op de maatschappij van straks.

Vorig jaar om deze tijd verwachtten wij binnenkort een nieuw kabinet te hebben en een regeerakkoord dat eindelijk recht zou doen aan het belang van funderend onderwijs en dat belang zou uitdrukken in voldoende investeringsruimte. Investeren in funderend onderwijs wordt gegarandeerd maatschappelijk terugverdiend.

Wij weten nu wat de werkelijkheid is. Toen er uiteindelijk zekerheid kwam over de investeringen in onderwijs en waartoe deze bedoeld waren, hebben we een belangrijke en goede eerste stap gezet door het sluiten van het werkdrukakkoord waar schoolleiders met hun leraren aan zet zijn bij de inzet van de middelen en is er extra loonruimte gekomen wat nu onderdeel is van de cao-besprekingen. Maar we zijn er nog niet. Doelmatigheid is ook nog steeds een gevleugeld begrip waarbij gewenste

beleidseffecten tegen zo laag mogelijke kosten gerealiseerd moeten worden. Bij die berekening wordt uiteraard de prijs van werkdruk of roofofbouw op professionals niet meegerekend. Nergens blijkt een duidelijke visie op onderwijs en leren als maatschappelijke waarde of een duidelijke visie op het burgerschap van de toekomst, die een leidraad kan zijn voor ontwikkeling van onderwijs en maatschappij. Sterker nog, de politiek jaagt ook nu nog de discussie aan wie 'de Nederlander' eigenlijk is en of deze wel bestaat. Dat we een multiculturele, dynamische samenleving in ontwikkeling zijn is geen excuus om geen duidelijke visie te hebben. Kansengelijkheid nastreven kan alleen als er duidelijkheid is waartoe onderwijs bedoeld is. Ook vraagt de inzet op kansengelijkheid om een keiharde aanpak van de armoede en achterstand. Want deze zijn een grote voorspeller voor een kansarme toekomst. We hebben partners nodig van buiten onze sector om samen vermogen en kracht te ontwikkelen en te anticiperen in samenwerking en verbinding. Een levensloop is niet langer school, studie, werk en dan pensioen. Werk en leven zijn meer dan ooit met elkaar vervlochten. In november zal er weer een nationale schoolleiderstop zijn waarin we samen met leidinggevenden uit het bedrijfsleven en andere sectoren de gezamenlijke dialoog verder oppakken. Ook OCW steunt dit van harte en geeft daarmee het signaal af over het belang van leiderschap.

Onze kinderen zijn ons belangrijkste kapitaal voor de toekomst. Het belang dat wordt gehecht aan onderwijs weerspiegelt zich ook in een schoolgebouw. Een mooi en functioneel gebouw is geen rare wens. Een goede omgeving met een gezond binnenklimaat hoort de norm te zijn. Voor kantoren geldt over een paar jaar een bouwkundige 'label- c' verplichting, want gezond werken vinden we belangrijk. Voor scholen geldt dit niet. Volgens Energieonderzoek Centrum Nederland (ECN) zou ook maar zo'n 40 procent van onze schoolgebouwen daaraan voldoen. De Universiteit van Maastricht heeft gelukkig het hoog noodzakelijk onderzoek opgepakt naar de relatie van concentratie en leerprestaties ten opzichte van het binnenklimaat, want het is van groot belang hier meer over te weten. Zelfs met de huidige richtlijnen is er sprake van een structureel tekort op de materiële vergoeding die oploopt naar bijna 25 procent. De ongenueanceerde en kritische houding van ministerie en politiek dat voor personeel bedoelde budgetten in de lumpsum niet leiden tot evenredige personele investeringen is onterecht als er meer kleuring komt vanuit het besef dat een deel van dat budget opgaat aan onmisbare materiele inzet.

Vanuit scholen tekenen zich steeds meer duidelijke visies en thema's af die als belangrijk worden opgepakt. Scholen die tegemoetkomen aan het leven en leren van de kinderen van onze tijd. Teams die inspelen op de ontwikkelbehoeften. Onder andere gaat het dan om ict en digitale geletterdheid en soms om *gamification* van onderwijs, maar ook is er veel aandacht voor brede persoonsvorming waarbij ruimte voor cultuureducatie, muziekonderwijs, gezonde leefstijl en burgerschap niet meer weg te denken zijn. Deze 'bottom up'-ontwikkeling sluit naadloos aan bij de curriculumherziening van het funderend onderwijs die recent is ingezet en die in de huidige ontwikkelfase gedragen wordt door leerkrachten en schoolleiders. Er wordt gekoerst op een afgebakend kerncurriculum met veel ruimte voor de eigen visie en ambities van de school.

De AVS zit namens u niet alleen aan de verschillende bestuurs- en beleidstafels maar heeft zich namens u ook verbonden aan bewegingen met grote inhoudelijke thema's waar de schoolleider een cruciale rol in heeft. Hieronder is de 'Beweging tegen Kindermishandeling' met als doel dat kindermishandeling en seksueel misbruik voorkomen moet worden en daarvoor onder andere inzoomt op het goed inzetten van de meldcode en professionaliseren ten behoeve van signalering in school en kinderopvang. Wij zijn partner van 'Alles is Gezondheid' een koepel die verbindingen legt in onze maatschappij gericht op een gezonde leefstijl, zowel fysiek als psychosociaal, denk daarbij aan gezonde voeding, voorkomen van analfabetisme met een project als 'geef een prentenboek cadeau'

en de focus op meer en goed bewegen. De AVS heeft zich aangesloten bij het Strategisch Kunstberaad vanuit het perspectief van cultuureducatie en is partner van ' Meer Muziek in de Klas'.

In onze scholen en daarmee ook voor de AVS is internationalisering een groot thema. Onze kinderen groeien op in een wereld waar de open houding voor andere landen, systemen en culturen essentieel is. Om deze agenda verder te ontwikkelen zijn er onder andere nauwe contacten met het Nuffic, het Nederlands Onderwijs in het Buitenland (NOB) en de Europese schoolleiders vereniging ESHA.

Scholen en koepels als de AVS moeten hun rol pakken in het aanbrengen van balans en overbruggen van tegenstellingen in doelen en belangen van de stakeholders om ons heen. Diversiteit en flexibiliteit als kracht gaan benutten. Partnerschappen en allianties aangaan. Daarbij moet breed ruimte zijn voor regionale aanpakken en balans in solidariteit en autonomie. Er zijn provinciale en stedelijke gebieden, mensen met allochtone of met een migratieachtergrond, nieuwkomers die worden geaccepteerd of geïntegreerd of aan de zijlijn komen staan, hoog opgeleide- en laag opgeleide bevolkingsgroepen, jonge en oude mensen, arm, modaal en rijke groepen. Er is de burger, het werkveld en de politiek. En er is het onderwijs, publiek, privaat, schaduwonderwijs, formeel, informeel en virtueel onderwijs. Heel veel zaken om te verbinden en een bijdrage te leveren aan de vitale samenleving. De school kan zich openstellen als *third place*: een vitale openbare ruimte waar ontmoeting en verbinding mogelijk zijn. Onderwijs heeft de unieke positie om op veel manieren een sociale en maatschappelijke schakel te kunnen zijn.

Misschien is het een idee om ons onderwijs meer te baseren op het economische model van de 'donut- theorie' van de Britse Kate Raworth in plaats van het huidige lineaire denken in middenmoten met uitschieters naar boven of beneden en vaak financieel gedreven afwegingen. In dit donutmodel staat de binnenring voor het sociaal minimum, dat wat iedereen nodig heeft aan basisvoorzieningen. De buitenkant, de buitenring staat voor de ecologische grenzen en erbuiten gaan betekent opgaan in overschot en uitputting van de wereld. Het gat van de donut, het lege midden betekent armoede en tekort. Het is het eetbare deel dat staat voor veilige en rechtvaardige ruimte voor de mensheid. Wat denkt u ervan om onderwijs te baseren op het eetbare deel van de donut? Heel Holland bakt in onderwijsland!

Het afgelopen jaar heeft eens te meer het belang van de rol van de vakbonden aangetoond. De AVS is als vak- en beroepsorganisatie een vereniging en dus van u en zet zich in om een goed zichtbare en hoorbare stem en belangenbehartiger te zijn van leidinggevend. Dit niet allen op persoonlijke ontwikkeling, boven sectorale thema's zoals pensioenen en sociale zekerheid, of sectorale thema's zoals collectieve arbeidsvoorwaarden of de arbeidsmarkt, maar zeker ook om de dagelijkse steunpilaar van leden te zijn die dag in dag uit, terecht kunnen bij onze helpdesk of juristen voor ondersteuning en advies. Om sterk te zijn of te worden heeft ook een vakbond leiderschap nodig. Soms vraagt dat om fundamentele systeem veranderingen en soms ontstaat dit in een proces. Binnen de AVS is de *governance*-structuur sinds september veranderd en vormt Ingrid Doornbos als vicevoorzitter samen met mij de tandem die het leiderschap invult. In onze sector is er ook wat veranderd met een ándere tandem die leiderschap invult. Graag stel ik aan u voor Ingrid Doornbos.